

Kurzus kódja(i): FLM-211.01

Kurzus címe: Filmelmélet 1.: Formalizmus és realizmus a filmelméletben

Tanár neve: Vincze Teréz

Kurzus időpontja, helye: Kedd 13.30-15.00, fsz. 34. terem

Vetítések időpontja, helye:

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: A félév során a filmelméleti gondolkodás két meghatározó típusával foglalkozunk. A formalista és realista elgondolások a művészeti ág alapját adó technikai eszközök feltalálásának korától fogva az új médiumról való gondolkodás meghatározó jegyei. A két egymással szemben álló tendencia a film médiumában rejlő paradoxont (mechanikus rögzítés vs. kreatív alkotás) próbálja különbözőképpen feloldani. A filmelmélet története jól korszakolható aszerint, hogy a két irányzat közül melyik a domináns egy adott korban, ami mindig szorosan összefügg azzal, hogyan fejlődik a film technikája, illetve hogyan sikerül megerősítenie pozícióit a filmnek mint önálló, teljes jogú művészeti kifejezésformának a kultúrában. A félév előadásai arra törekcsenek, hogy átfogó képet nyújtsanak a klasszikus (az 1960-as éveket megelőző) filmelmélet e két meghatározó tendenciájáról. Ennek keretében bemutatásra kerülnek meghatározó filmalkotói csoportok teoretikus elgondolásai (pl. a klasszikus avantgárd filmkészítők filmelméletei, az orosz montázssteória), valamint a formalista és realista irányzat meghatározó teoretikusainak (pl. Rudolf Arnheim, Balázs Béla, André Bazin, Siegfried Kracauer) legfontosabb gondolatai.
(Az órák 2009. március 3-án kezdődnek!)

Kurzus teljesítésének követelményei: A félévet írásbeli vizsga zárja, melynek során az órán elhangzott előadások anyagára és a témakörökhöz kapcsolódó forrásszövegekre vonatkozó rövid kérdésekre kell válaszolniuk a hallgatóknak.

Vetített filmek:

Kötelező irodalom: ***A mozgókép elmélete a kezdetektől az első filmelméleti munkákig***
A sajtóság természetrajza – források. *Filmspirál* 2 (II. évf. 1996/1. szám) pp. 1–66.

Lukács György: A film poétikája. In: Lukács: *Ifjúkori művek*. Budapest: Magvető, 1977. pp. 594–600.

Korai francia filmelmélet (az impresszionisták és a „tisztá film”)

A sajtóság természetrajza – források. *Filmspirál* 2 (II. évf. 1996/1. szám) pp. 1–66. [Különösen: Moussinac: A film ritmusa, Luis Delluc: A film művészete, Fotogénia.]

A sajtóság természetrajza – források. *Filmspirál* 3 (II. évf. 1996/3. szám) pp. 73–98. [Különösen: Jean Epstein: Néhány szó a fotogéniáról; Germaine Dulac: A valódi mozgófénykép.]

Avantgárd filmelméletek (absztrakt film, futurizmus, szürrealizmus, dada)

A futurista film kiáltványa. *Metropolis* (1997 tél – 1998 tavasz) pp. 10–12.

Hans Richter: A dada és a film. *Metropolis* (2000/3.) pp. 44–46.

Horak, Jan-Christopher: Hans Richter koncepciója a filmnyelvről. *Filmspirál* 6 (III. évf. 1997/1. szám) pp. 50–57.

Az orosz formalisták és az orosz montázselmélet (Kulesov, Pudovkin)

Eichenbaum, Borisz: A „formális módszer” elmélete. In: Bókay Antal–Vilcsék Béla (szerk.): *A modern irodalomtudomány kialakulása. Szöveggyűjtemény*. Budapest: Osiris, 1998. pp. 248–267.

Kulesov, Lev: A montázs mint a filmművészet alapja. In: Kulesov: *Filmművészet és filmrendezés*. Budapest: Gondolat, 1985. pp. 86–98.

Pudovkin, Vszevolod: A montázs. In: Pudovkin: *A filmrendező és a*

filmszínész művészete. Budapest: Gondolat, 1965. pp. 86–102.

Az orosz montázselmélet: Vertov és Eisenstein

Vertov, Dziga: A filmszemtől a rádiószemig. In: Vertov: *Cikkek, naplójegyzetek, gondolatok*. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1973. pp. 132–145.

Eisenstein, Szergej: Montázstípusok. In: Eisenstein: *Forma és tartalom I.* Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1964. pp. 111–123.

Eisenstein: Montázs 1938. In: Eisenstein: *Válogatott tanulmányok*. Budapest: Áron Kiadó, 1998. pp. 151–184.

Balázs Béla

Balázs Béla: *Látható ember. A film szelleme*. Budapest: Gondolat, 1984.

Különösen: A közelkép. pp. 52–61. A tárgyak arca. pp. 62–69. Természet és természetesség. pp. 70–88. A képvezetés. pp. 89–100. A vágás. pp. 159–171. (a könyv új kiadása: Budapest: Palatinus, 2005.)

Hugo Münsterberg

Münsterberg, Hugo: A film – pszichológiai tanulmány. *Filmspirál* 20 (V. évf. 1999/4. szám) pp. 34–72.; *Filmspirál* 21 (V. évf. 1999/5. szám) pp. 126–137.

Rudolf Arnheim

Arnheim, Rudolf: *A film mint művészet*. Budapest: Gondolat, 1985. pp. 17–38.

André Bazin

Bazin, André: A fénykép ontológiája. pp. 16–23., A filmnyelv fejlődése. pp. 24–43., Tilos a montázs. pp. 48–59. A filmművészeti realizmus és az olasz iskola a felszabadulás után. pp. 369–396. In: Bazin: *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995.

A Frankfurti Iskola és Kracauer

Kracauer, Siegfried: *A film elmélete: a fizikai valóság feltárása I-II.* Budapest: Filmtudományi Intézet, 1964. (Előszó. pp. 7–18., A fizikai lét megragadása. pp. 91–126., Eredendő rokonságok. pp. 127–156.)

Benjamin, Walter: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. (Barlay László ford.) In: Benjamin: *Kommentár és prófécia*. Budapest: Gondolat, 1969. pp. 301–334.

<http://www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/benjamin.htm>
